

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Теодора Маринова Георгиева, Международно висше бизнес училище, професионално направление: 3.7. Администрация и управление (Стратегическо управление на науката, технологиите и иновациите)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Световно стопанство и МИО (Управление на международни проекти)” към УНСС.

Автор на дисертационния труд: Ана Тошкова Николова

Тема на дисертационния труд: “Управление на взаимоотношенията със заинтересованите страни в международните проекти”.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научно жури по защита на дисертационния труд, съгласно заповед № 1209 от 23.04.2021 г. на Зам. ректора по научноизследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС, и Решение на научното жури, взето на заседанието му на 05.05.2021 г.

1. Информация за дисертанта

Докторантката е представила за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Международни икономически отношения и международен бизнес“ към факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание решения на КС с Протокол 380 от 20.04.2021 г. и на ФС с Протокол 7 от 22.04.2021 г.

Ана Николова завършва Варненската търговска гимназия „Г. С. Раковски“. Придобива ОКС „бакалавър“ по Икономика в УНСС в областта на предприемачеството и ОКС „магистър“ по Икономика в УНСС в областта на управлението на международни проекти. От м. март

2015 г. е докторант по Управление на международни проекти в УНСС. Отчислена е с право на защита.

По време на обучението си Ана Николова участва в два проекта по Програма Еразъм – в периода 10.2010-01.2011 г. в University of South Bohemia, Ceske Budejovice (Чехия) като бакалавър, и в периода 10.2017-02.2018 г. в Universitat Oberta de Catalunya, Catalonia (Испания) като докторант.

Научните интереси и изследователската работа на Ана Николова са в областта на управлението на програми и проекти; предприемачеството и иновациите.

Професионалния си път започва като експерт Бизнес развитие във фирма ДИВА, Варна през периода 2012-2013 г. Следват две години като Бизнес консултант в Адванс бизнес консултинг ЕООД, София. През периода 2018-2020 г. Ана Николова отново заема позицията на експерт Бизнес развитие, този път във фирма А Дейта Про ООД, София. През 2016 г. основава фирмата Мирай Консулт ЕООД, на която и до сега е Управляващ директор. От 2019 г. до сега е независим експерт-оценител на проектни предложения по програми на Европейската комисия в областите предприемачество, бизнес развитие, подкрепа за МСП, младежки организации, доброволчество и други.

По време на кариерното си развитие придобива **квалификация** по управление на човешки ресурси, натрупва опит в изпълнението на редица международни проекти и развива умения в областта на комуникацията и работата в екип. Притежава завиден опит в работата с младежки организации и участието в доброволчески инициативи.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 276 страници и е структуриран в увод, четири глави, заключение, използвана литература, списък с фигури, таблици и използвани съкращения и четири приложения. Съдържанието на дисертационния труд е илюстрирано посредством 19 таблици и 28 фигури. В структурно отношение дисертационният труд е логически издържан като е постигната добра балансираност между отделните части. Библиографската справка съдържа 399 източника, от които 29 заглавия на кирилица и 370 на латиница.

Дисертационният труд, заедно с автореферата и представените научни публикации по темата на същия (общо три на брой), **представляват завършен продукт на самостоятелно научно изследване.**

Дисертационният труд е посветена на актуален и важен икономически и управленски въпрос. **Актуалността на темата** на дисертационния труд произтича от:

- Първо, Установена международна практика е постигането на определени цели и разпределението на необходимите за това ресурси да се осъществява чрез изпълнението на обособени проектни дейности. Взаимодействието със заинтересованите страни представлява важен компонент в рамките на цялостния цикъл на управление на проектите. Като се има пред вид това, поставянето на заинтересованите страни и взаимодействието с тях във фокуса на дисертационното изследване дава възможност за провеждането на задълбочено изследване, обобщаване на основните теоретични постановки и международните практики по въпроса.

- Второ, Иновациите са основен фактор за устойчив растеж и конкурентоспособност на националните и регионалните икономики. Успехът на осъществяването на иновационни дейности зависи в голяма степен от състоянието, характеристиките и взаимодействието в рамките на иновационните системи. В този смисъл разпознаването на основните групи заинтересовани лица и тяхното ангажиране при осъществяването на проектни дейности може да се разглежда като фактор за ефективното изпълнение и успеха на последните.

- Трето, „София Тех Парк“ е стратегически проект за България. Той е един от малкото примери за посредническа инфраструктура в рамките на националната иновационна система на страната с мисия да обвърже науката и бизнеса и да подкрепя развитието на изследователски капацитет и внедряването на иновативни идеи. До момента „София Тех Парк“ не функционира с пълния си капацитет и не е постигнал изцяло желаното въздействие върху бизнес средата. Може да се твърди, че част от причините за това се дължат на липсата на устойчив модел за взаимодействие със заинтересованите страни. Очаква се резултатите от настоящото дисертационно изследване да допринесат за подобряването на тази ситуация.

В процеса на изясняване на използваната терминология, систематизирането на основните постановки и виждания за същността, ролята и взаимодействието със заинтересованите страни, и апробирането

на постигнатите резултати от дисертационното изследване докторантката е използвала широк набор от информационни източници, включващ 399 заглавия. На тази основа обектът на изследване е анализиран изчерпателно и от различни гледни точки. Налице е задълбочено познаване на приложимата нормативна рамка.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В **първа глава** на дисертационния труд задълбочено и изчерпателно са изследвани групите заинтересовани страни. Основният акцент е поставен върху техните характеристики (атрибути). На фона на представените основни научни възгледи по въпроса, докторантката предлага свое авторско виждане относно същността, мястото и ролята на заинтересованите страни в условията на международни проекти. Тя извежда онези основни атрибути на заинтересованите страни, които да ѝ помогнат на следващ етап да разработи дизайн на модел за работа със заинтересованите страни (апробиран в последната четвърта глава на дисертационното изследване). Първа глава приключва с критичен анализ на мястото на темата за заинтересованите страни в управленските теории и три от наложилите се международни методологии за управление на проекти.

Втора глава е посветена на проектите за изграждане и развитие на научни и технологични паркове. Темата е изследвана изчерпателно. На основата на различни теоретични постановки и международни практики е постигнато категоризиране на различни посреднически структури. Приложеният на следващ етап функционален анализ позволява целенасоченото идентифициране на обвързаните с тях заинтересовани страни и персонализиране на прилаганите взаимодействия.

Основен фокус на изследването в **трета глава** са групите заинтересовани страни на научните и технологичните паркове – уникална комбинация и пресечна точка от интересите на публичните власти, научните среди и бизнеса. Анализира се тяхната активна позиция на детерминанта на успеха на научните и технологичните паркове. На тази основа са идентифицирани моделите на взаимодействие между заинтересованите страни и научните и технологичните паркове. Трите стандартни измерения на иновационната екосистема постепенно се разширяват като се добавят факторите на гражданското общество и околната среда в отговор на все по усложняващата се среда и изискванията за устойчиво развитие.

В рамките на **четвърта глава** докторантката апробира резултатите от теоретичните изследвания в практиката на „София Тех Парк“, разгледан в контекста на националната научна и иновационна екосистема. В детайли е анализирана приложимата нормативна уредба. На основата на резултатите от предходните три глави на дисертационното изследване докторантката предлага модел за работа със заинтересованите страни, съобразен със спецификите на „София Тех Парк“.

Заключение. Докторантката проявява способност за ясно открояване на своите виждания по разглежданите проблеми и за тяхната аргументирана научна защита. Тя сполучливо прави теоретико-методологически обобщения, предлага методически решения и обосновава насоки за практическо предложение на изследваните модели.

Използваната система от методи и подходи позволява да се проведе задълбочено научно изследване по темата и да се аргументира основната теза на дисертационния труд.

В дисертационния труд сполучливо е разграничен предмета от обекта на изследването. Като **обект** на изследването са определени „заинтересованите страни и тяхната роля в международните проекти“, а като **предмет** – „управлението на взаимоотношенията със заинтересованите страни“.

Дефинираната **цел** на дисертацията е изключително амбициозна: „на базата на съществуващите литературни теоретични възгледи на заинтересованите страни, както и на практиката на международните организации да се анализират основните характеристики на тази концепция и да предоставят нова ценна информация по отношение на теоретично разбиране за това как заинтересованите страни на проекта могат да му въздействат и как ръководителите на проекти следва да управляват взаимоотношенията със заинтересованите страни в международни проекти и да се предложи дизайн на модел за работа със заинтересованите страни, разгледан като пилотен в конкретен случай (проекта за изграждане на „София Тех Парк“)“. За нейното етапно изпълнение са дефинирани шест изследователски задачи.

Основната декларирана теза в дисертационния труд е, че „заинтересованите страни са ключов фактор в управлението на международни проекти, който допринася за тяхното изпълнение и управлението на взаимоотношенията с тях е ключово за управлението и резултата на проекта.“

В хода на изследването и на основата на избрания методологически апарат докторантката успява да валидира изследователската хипотеза и да постигне задачите и целта на дисертацията.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационното изследване притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми. Налице са научни приноси с теоретико-методологически и практико-приложен характер. Докторантката е идентифицирала пет приноса, в това число два с теоретичен характер и три с практическа насоченост. Броят и съдържанието на посочените в автореферата приноси съответства на процедурата по защита на ОНС „доктор“. Приемам посочените приноси с някои предложения за промяна:

Първо, формулировката на двата теоретични приноса да се промени в посока, от една страна, още по-ясно да се акцентира върху постигнатите резултати, и от друга страна, да се очертае тяхната специфика.

Второ, има основание да се твърди, че предложеният от авторката дизайн на модел за работа със заинтересованите страни в четвърта глава може да се обособи и като теоретичен принос на основата на предложената концептуализация, специфичен подход и приложно поле. Към момента този резултат е изведен като част от практическите приноси като е акцентирано върху усилията по неговата апробация.

Трето, формулировката на първия практически принос дава основание той да бъде категоризиран като теоретичен, или да се преформулира, така че на преден план да излязат приносните моменти за практиката.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката Ана Николова е представила 3 научни публикации, пряко свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд. И трите публикации представляват доклади, представени на български език в рамките на международни научни конференции, проведени в България. Двата доклада са публикувани в сборници с представените на съответните конференции разработки, предстои публикуването и на третия доклад.

Представените от докторантката научни публикации отговарят на необходимия брой публикации, те са достатъчни по обем и същевременно с това са представителни, самостоятелни, имат научна редакция и са в пряка връзка с темата на дисертационния труд, като отразяват основни моменти от него. Научните публикации отговарят на количествените и качествените изисквания за публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 60 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Могат да бъдат направени някои бележки и поставени въпроси, които биха повишили качеството на дисертационния труд и могат да предложат допълнителни насоки за изследване в бъдещата дейност на докторанта:

1) Основен обект на изследване в дисертацията са заинтересованите страни. Те са обследвани от различни гледни точки и на основата на богат набор от подходи и методологични инструменти. В практическата четвърта глава на дисертацията докторантката би могла да запази същото богато ниво на детайлност като предложи гледната точка не само на ръководството на изследвания конкретен проект („София Тех парк“), но и на останалата част от заинтересованите страни – вътрешни и външни, и на различни нива на взаимодействие. Това би помогнало предложеният модел за работа със заинтересованите страни адекватно да отрази различните гледни точки и в този смисъл да повиши ползите от неговото приложение.

2) Фокус на вниманието в дисертационното изследване са различните групи заинтересовани страни. На заден план остават обаче комуникационните канали, чрез които се осъществява взаимодействието със и между заинтересованите страни. Както докторантката аргументирано твърди, заинтересованите страни са важен фактор, който може да предопредели успеха на международните проекти. Наред с това обаче, лимитиращ фактор могат да бъдат комуникационните канали, които също носят редица

специфики и обслужват определени групи заинтересовани страни. Тяхното изследване може да е обект на следваща разработка на авторката.

3) Дисертационното изследване се основава на анализа на изключително голям брой научни разработки. Това важи както за анализа на международните проекти, така и за изследването на научните и технологичните паркове. Наред с това би било полезно анализът да включи и конкретни практики от дейността на подобна изследователска инфраструктура, както и натрупания от тях опит в процеса на функциониране. На тази основа ще стане възможно да се изведат проекти с близки характеристики до „София Тех Парк“ и да се приложи сравнителен и бенчмарк анализ с цел трансфера на ноу-хау по отношение на управлението на взаимодействието със заинтересованите страни.

Посочените бележки и препоръки не намаляват научната стойност на дисертационния труд и не оказват влияние върху общата положителна оценка на разработката като самостоятелно изследване с доказани научни и практико-приложни приноси.

8. Заключение

Дисертационният труд на Ана Тошкова Николова отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за неговото приложение. Дисертационният труд представлява комплексно, задълбочено и добросъвестно научно изследване на важен и сложен теоретичен и практико-приложен проблем.

Темата на дисертационния труд е актуална, значима и дисертабилна. В хода на изследването са изпълнени поставените цели и задачи. Авторът допринася за развитието на методиките за оценка и моделите за изследване на социални системи чрез систематизиране, анализиране, доразвиване и надграждане на съществуващите знания в областта. Предложените в дисертационния труд примерни мерки за усъвършенстване на моделите за взаимодействие със заинтересованите страни са полезни и приложими в практиката.

С пълна убеденост давам **положителна оценка** на рецензирания дисертационен труд. Посоченото в рецензията ми дава основание да **предложа на членовете на уважаемото научно жури да присъдят на Ана Тошкова Николова образователната и научна степен „доктор“** по

професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Световно стопанство и МИО (Управление на международни проекти)” към УНСС.

28 май 2021 г.

София

Рецензент:
(проф. д-р Теодора Георгиева)